Restawr tal-Istatwa ta' San Girgor

Dan huwa diskors li għamel l-artist u restawratur Żejtuni, is-Sur Anthony Spagnol, waqt iċ-ċerimonja "Lejlet San Girgor" li ġiet organizzata minn Wirt iż-Żejtun fit-22 t'April 2014.

F'Malta, l-aħħar snin tas-seklu 18 beda jrewwaħ riħ ta' bidla fit-tmexxija ta' dawn il-gżejjer. Dan kien ifisser it-tluq tal-Kavallieri u l-miġja tal-Franċiżi u aktar tard tal-Inglizi. Fl-arti wkoll bdiet tinħass bidla oħra 'l bogħod mill-idjona Barokka mħaddma b'majjestrija kbira mill-Kavallieri tal-Ordni ta' San Ġwann.

L-istil il-ġdid kien magħruf bħala Neoklassiku. Dan l-istil kien ħafna konġenjali mat-temperament Anglo-Sassonu tal-Inglizi. Il-pittur Żejtuni Michele Busuttil kien wieħed mill-ewlenin li kkontribwixxa (għalkemm b'mod ristrett) għal din it-togħma ġdida fl-arti. Moviment ieħor li kien ried isaffi l-arti b'mod partikulari dik sagra mit-teatralità tal-Barokk, kien imsejjaħ Purista. Dawn riedu bħallikieku jdawru l-arloġġ lura għaż-żmien il-bidu tar-Rinaxximent fejn kienu jqisu l-arti ta' dak iż-żmien bħala pura u bla żbalji.

Din l-oppożizzjoni għall-Barokk żdiedet minn moviment ieħor, imsejjaħ in-Nazzareni. Dan il-moviment beda f'Lucasbruder fi Vienna. Kien kważi ordni reliġjuż, infatti l-membri tiegħu kienu jilbsu lbies distint u jħallu xagħarhom twil; għalhekk ġew imlaqqmin in-Nazzareni. L-għan tal-moviment kien li jerġa' jiġġenera valuri spiritwali fl-arti reliġjuża mingħajr l-esaġerazzjonijiet tal-Arti Rinaxximentali u dik Barokka u sa ċertu punt ukoll dik Neoklassika, fejn id-dixxiplina fit-tagħlim tal-arti kienet waħda rigoruża għall-aħħar.

F'Malta l-protagonisti ewlenin tal-moviment tan-Nazzareni kienu Giuseppe Hyzler u ħuh Vincenzo. Xi artisti oħra Maltin ingħaqdu magħhom, fosthom Giuseppe Calleja, Pietru Pawl Caruana u Antonio Falzon. Fil-knisja parrokkjali tagħna nsibu l-aktar xogħol prestiġġjuż ta' Vincenzo Hyzler: l-Appostlu Sant'Andrija.

Giuseppe Hyzler kien sar bniedem influwenti ħafna fix-xena tal-arti f'Malta. Fuq l-insistenza tiegħu ammont konsiderevoli ta' skultura u ornamenti oħra Barokki ġewwa l-knejjes tagħna kienu mneħħija jew imnaqqsa.

Ġewwa l-Konkatidral ta' San Ġwann, il-kappella ta' Franza marret minn taħt bil-kbir. L-artal Barokk ġie mibdul ma' wieħed mingħajr l-ebda dekorazzjoni filwaqt li xi skultura tal-ħitan ġiet mibdula ma' oħra aktar sempliċi. B'xorti tajba l-kritika qawwija li saret wara dan kollu, salvat lill-Konkatidral ta' San Ġwann milli jkun imneżża' mis-sbuħija li għandu llum.

Fiż-Żejtun għandna wirt ieħor tal-Moviment tan-Nazzareni. Dan huwa proprju l-istatwa li qegħdin madwarha llejla u li se nawguraw il-konservazzjoni u r-restawr tagħha. Din l-istatwa kienet ġiet ikkummissjonata mill-kantur, il-Kanonku Annetto Consolani Mamo fl-1837. Kienet iddisinjata minn Giuseppe Hyzler innifsu u l-eżekuzzjoni tax-xogħol sar mill-iskultur Salvatore Dimech. L-istess Kanonku Consolani Mamo ikkummissjona wkoll it-tneħħija tal-kappella ta' San Ġakbu fil-ġenb ta' din il-knisja, it-tneħħija ta' żewġ artali fil-kappelluni u t-tisħiħ min-naħa ta' barra tan-navata prinċipali permezz ta' lqugħ ornamentali tal-istil Neo-Gotiku.

L-istatwa turi l-Papa San Girgor il-Kbir bilqiegħda fuq tron dekorat b'ornamenti delikati u bi ktieb kbir fuq ħoġru. L-id tax-xellug qiegħda twieżen il-ktieb u l-oħra mistrieħa fuq waħda mill-paġni tiegħu. Il-figura hija waħda statika għall-aħħar; ir-ras tal-Papa, b'ħarstu mdawra fuq il-lemin tiegħu, tagħtina indikazzjoni ta' moviment meqjus. L-ilbies tal-qaddis huwa nieqes għalkollox minn piegi esaġerati.

Il-pedestall ta' taħt l-istatwa huwa wkoll wieħed sempliċi. Id-disinn tiegħu jixbah ħafna lill-istruttura Punika li tinsab fil-ġnien tad-dar tal-Arċipriet taż-Żurrieq. Dan ix-xebh jidher ukoll fid-daqs kbir tal-ġebel użat.

Għaddew 177 sena minn dakinhar li twaqqfet din l-istatwa. Xi darba kienet fil-kampanja, illum imdawra bil-bini. Dak iż-żmien il-karettuni kienu jgħaddu biswitha fi triqithom lejn l-għelieqi; illum traffiku mgħaġġel jgħaddi minn maġenbha anki tard billejl. Il-bidliet tal-kundizzjonijiet klimatiċi l-aktar dawn l-aħħar 60 sena ħallew (għalkemm mhux b'mod l-aktar degradanti) il-marka tagħhom fuq din l-istatwa.

Ftit tas-snin ilu dan il-Papa minqux fil-ġebel seta' jgħoddha b'waħda meta xi ħadd qaċċatlu rasu u wara tefagħha ġo vaska tal-ilma vojta, minn fejn b'xorti tajba nstabet xi ġranet wara u reġgħet tqiegħdet f'postha.

Kien għalhekk għaqli li Wirt iż-Żejtun ħadet l-inizjattiva li tieħu ħsieb il-konservazzjoni u r-restawr ta' din l-istatwa importanti. Il-konservazzjoni u r-restawr ta' oġġetti artistiċi jew storiċi llum huwa wieħed elaborat u mibni mhux biss fuq il-ħila manwali tar-restawratur, iżda jsegwi wkoll metodi xjentifiċi sabiex ix-xogħol jirrispetta kemm jista' jkun l-oġġett (fil-każ tagħna din l-istatwa) fl-aspetti kollha tiegħu. Intervent tajjeb ta' restawr irid jiggarantixxi li ma ssirx ebda ħsara lill-oġġett, irid jirrispetta u jżomm kemm jista' jkun il-materjali oriġinali (f'dan il-każ il-ġebel), filwaqt li jirrispetta ż-żmien ta' meta sar l-oġġett. Biċċa xogħol li għandha aktar minn 170 sena jrid jibqa' jidher fuqha l-effett tal-qedem tagħha. Xogħol ta' restawr li jikkanċella l-qedem tal-oġġett u jsir qisu sar ilbieraħ huwa ħażin ħafna. Intervent għaqli ta' konservazzjoni u restawr huwa fuq kollox intenzjonat li jippreserva l-oġġett għall-futur, li jtawwal l-eżistenza tal-oġġett kemm jista' jkun possibbli.

It-tipi ta' deterjorazzjoni li ġew identifikati fuq din l-istatwa kienu prinċipalment erbgħa. Dawn kienu ta' natura bijoloġika, tal-effett tar-riħ, tat-tixlif tal-ġebel u tal-graffiti li saru fi żminijietna. In-naħa tat-Tramuntana u tal-Punent b'mod partikulari, kienu kważi kompletament miksija bil-ħażiż u bil-likeni. Għalkemm xjentifikament m'hemmx konklużjonijiet li l-likeni jwasslu għad-deterjorazzjoni tal-ġebla, id-dehra tagħhom mhi sabiħa xejn u kienet ittellef mis-sbuħija ta' dan il-monument.

L-effett tar-riħ (li jġorr miegħu partiċelli fini u abbrażivi), jidher l-aktar fuq in-naħa tal-Lvant tal-istatwa, l-aktar fuq il-pedestall. F'dawn il-partijiet, il-ġebla hija mittiekla b'mod konsiderevoli.

Instab ukoll li xi partijiet mill-pedestall kienu miksura jew nieqsa, inkluża waħda mill-*bollards* li jinstabu f'kull kantuniera tal-pedestall.

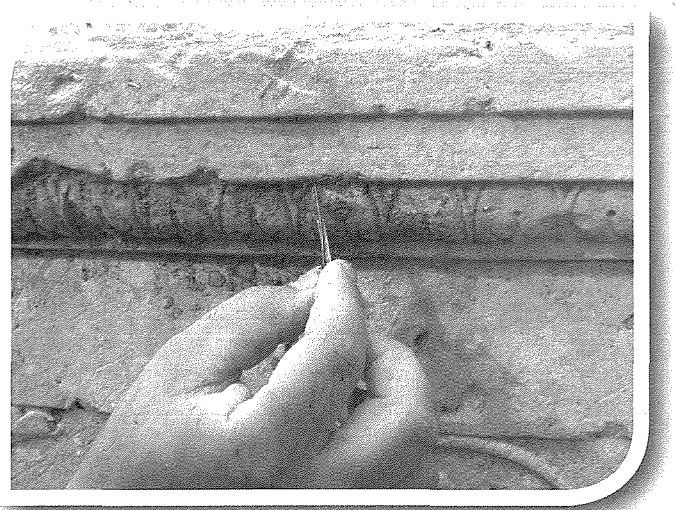

Il-graffiti nstabu fil-livell t'isfel tal-pedestall fejn ovvjament jintlaħaq min-nies. Il-graffiti fil-passat kienu jsiru l-aktar bi skop ta' xi wegħda jew ringrazzjament lil Alla wara xi grazzja. Mal-ħitan ta' din il-knisja għandna xi eżempji. Il-graffiti li nsibu ma' din l-istatwa jikkonsistu l-aktar f'ismijiet tan-nies u ta' dati ta' meta ġew minquxa. Ħafna drabi, l-iskop tagħhom huwa frivolu kif forsi tistgħu timmaġinaw, u għalhekk sa ċertu punt jistgħu jitqiesu bħala vandaliżmu.

L-interventi li twettqu fuq din l-istatwa kienu jikkonsistu l-ewwel nett fl-applikazzjoni ta' erbiċida speċifikata, sabiex tindirizza l-problema tal-ħażiż li kiber fuq din l-istatwa. Importanti ngħid li għalkemm l-istatwa tnaddfet mill-ħażiż li kellha, ittieħdet deċiżjoni li l-likeni

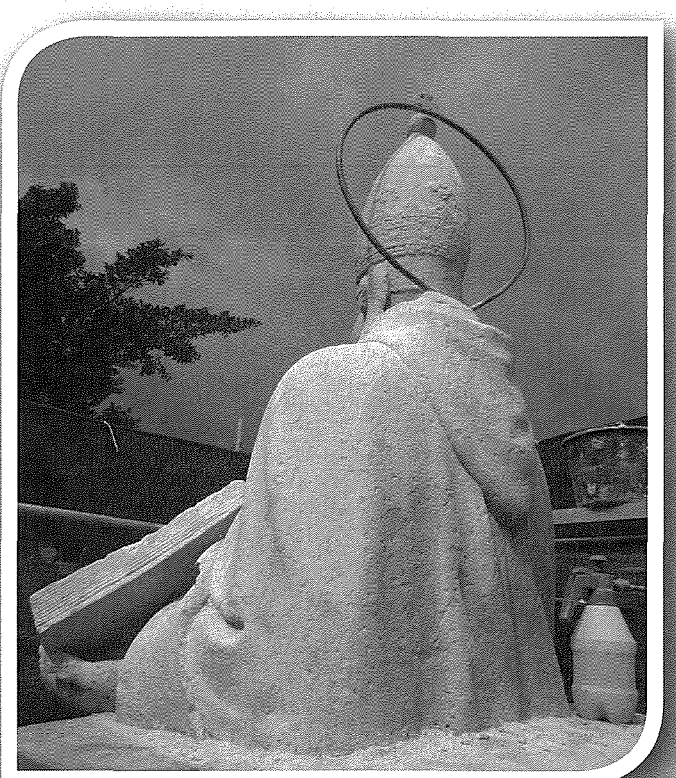

ma jitneħħewx għalkollox għaliex kif għedt dawn ma jagħmlux ħsara lill-ġebla u barra minn hekk huma wkoll sinjal taż-żmien li għandha l-istatwa. It-tindif tal-ġebla sar kollu manwali b'għodda li ma tigrifx il-wiċċ tal-ġebla u b'hekk ġiet ippreservata t-tessitura tal-ġebla. It-tajn (il-fili) li kien deterjorat jew nieqes kien sostitwit b'ieħor speċifikament manifatturat għall-konservazzjoni u r-restawr tal-ġebla.

Ir-ras tal-istatwa ġiet eżaminata bir-reqqa sabiex jiġi aċċertat li tqiegħdet b'mod korrett meta kienet twaħħlet mill-ġdid wara li kienet tqaċċtet.

Il-*bollard* imqaċċta tqiegħdet f'postha permezz ta' *dowels* tal-*fibre* u kolla apposta għat-tiswija tal-ġebla.

Il-ħofor fil-ġebla li saru mir-riħ u l-graffiti ġew stokkjati b'taħlita kompatibbli mal-ġebel u b'kulur miżjud sabiex jintegra mal-lewn tal-ġebel tal-pedestall.

Il-partijiet nieqsa fil-ġebel ġew mibnija b'materjal apposta, u fejn il-ħsara kienet kemxejn estensiva saru ingastaturi preċiżi mal-ġebla oriġinali.

Ix-xogħol kollu li sar fuq din l-istatwa għamlu s-Sur Anthony Vella li huwa mastru kkwalifikat mill-MCAST fix-xogħol ta' restawr fil-ġebla. Il-Perit Ruben Abela ssorvelja x-xogħol.

Nagħlaq dan id-diskors billi nagħti prosit lil Wirt iż-Żejtun ta' din l-inizjattiva. Kull komunità għandha dejjem taffaċċja l-isfidi ta' żmienha u tħares 'il quddiem sabiex ittejjeb il-kwalità tal-ħajja tar-residenti. B'din il-perspettiva dejjem quddiemna m'għandna qatt nittraskuraw jew neqirdu l-wirt storiku u artistiku li ħadmu għalih missirijietna. Ħafna minn dawn l-opri juru min aħna, jagħtuna identità u jispirawna sabiex aħna wkoll inħallu tifkiriet simili lill-ġenerazzjoni futura.

Fl-Uffiċċju Parrokkjali hemm għall-bejgħ varjetà ta' Souvenirs tal-Ewwel Tqarbina, Griżma tal-Isqof, kif ukoll ta' Santa Katarina. It-Tapezzerija bix-xbieha ta' Santa Katerina taż-Żejtun jew *Key Chains* bl-istess xbieha huma rigali sbieħ li japprezzawhom kemm il-kbar, kif ukoll it-tfal.

WE'VE GOT WHAT YOU'RE LOOKING FOR!

MATERIAL FOR FLAGS, BANNERS AND ALL RELATED ACCESSORIES

WOOL, COTTON, POPLIN, TREVIRA, CRYPLENE, NYLON TAPE, SWIVELS, ROPES, GEORGE CROSSES AND LOTS MORE

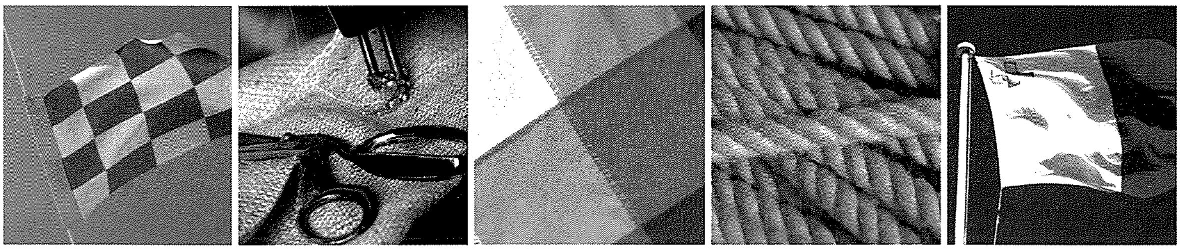

BIBAS

YOU'LL FIND IT ALL AND MORE AT BIBAS, HOMPESCH ROAD, FGURA.
Tel: 2169 1269 E-mail: bibas@go.net.mt

5% DISCOUNT
ON PRESENTATION OF THIS ADVERT
THIS VOUCHER IS REDEEMABLE ONCE AND DOES NOT FORM PART OF ANY OTHER OFFER.